

Irving Fishers Forslag til Prisniveauets Stabilisering.

Af

Cand. polit. **F. Zeuthen.**

Under den stærke almindelige Prisstigning, som har fundet Sted i de senere Aar, har Tanken om at indføre et Middel til at gøre Prisniveauet stabilt ganske naturligt taget Fart, og det ikke mindst i Amerika, hvor den nuværende Prisstigning har været særlig stor. I Amerika er Priserne i de sidste 15 Aar steget c. 50 %; Stigningen har knap været saa stor andre Steder (efter Sauerbecks Indexnumbers c. 33 %). De fleste af de Forslag, der har været fremsat, indeholder iøjnefaldende tekniske Vanskeligheder og Fejl, — om de i det hele har været mere end skitsemæssigt fremstillede. Anderledes derimod med det Forslag, der er fremsat af den bekendte Professor Irving Fisher ved Yale Universitet i Amerika. Allerede Fishers Navn borger for, at der her er forsøgt en virkelig videnskabelig Løsning af Spørgsmaalet, — hans Forslag har ogsaa store praktiske Fortrin frem for sine Forgængere. Fisher har i de senere Aar virket for sit Forslag i talrige Blade og Tidsskrifter, har mødt meget stor Tilslutning, men ogsaa Modstand. Der er god Grund til at vente, at den Bevægelse, der er rejst, vil komme til at spille en stor Rolle i Amerika; muligvis vil den inden

mange Aar faa Indflydelse paa Lovgivningen derovre. Præsident Wilson har i sin Tid udtalt sig for en Reform, omtrent som den Fisher ønsker. Det er da nok Umagen værd at stifte Bekendtskab med denne Plan, som før eller senere vil naa Danmark. En nærmere Undersøgelse af Planen kan i en nær Fremtid ventes at begynde med, at U. S. A. indbyder til et internationalt Møde angaaende Prisstistik.

Enhver Plan til at gøre Pengeværdien konstant maa nødvendigvis gaa ud paa, at Pengenes Købekraft stadig er den samme. Dette vil Irving Fisher opnaa ved, at Pengeenhedens Indhold af ædelt Metal varierer efter Priseniveauets Forandringer. I Praksis har man set Statsreguleringer af Sølvpenge i Indien og af Papirpenge i Østrig-Ungarn efter en Guldstandard —; Irving Fishers System er Regulering af Guldpenge efter Indexnumbers, d. v. s. efter en Papirsstandard.

Medens man i den nyere Tid ved Opbevaring af en Normalmeter og internationale Overenskomster om Vægt og Maal har søgt at »standardisere« en Række Maalestokke, der har Betydning for Omsætningen, lader man stadig den vigtigste Maalestok, Værdimaalet, forblive variabelt. Man fastsætter nøjagtigt, hvormeget Guld der skal være i Mønterne, men lader deres Købekraft, der jo er det afgørende, være udsat for stadige og store Forandringer, i Stedet for omvendt at give Pengene en fast Købekraft ved at lade deres Guldmængde variere.

Som man i vor Tid lider under en Prisstigning, har det til andre Tider været Prislejlighed, man klagede over, og tydeligst traadte Klagerne herover vel frem, da man i Slutningen af forrige Aarhundrede vilde

hævde Sølvets Plads jævnsides med Guld som Møntmetal (Bimetalismen). Utvivlsomt vilde et saadant Middel have modvirket Prisfaldet; men det vil ses, at det var ensidigt, idet det kun kunde modvirke Prisfald, ikke Prisstigning; Irving Fishers Plan gaar derimod ud paa at modvirke — ja helst umuliggøre — Forandringer i Prsniveauet saavel i den ene som i den anden Retning.

Irving Fisher mener at kunne bevise, at der er Udsigt til fortsat Prisstigning. I Overensstemmelse med Kvantitetsteorien lader han Prsniveauet være bestemt af følgende »Omsætningsligning«: $M \cdot V + M^1 \cdot V^1 = P \cdot T$, hvor M er Pengemængden, $M^1 =$ Bankindsud, hvorpaa der kan trækkes Checks, V og V^1 er M og M^1 's Omløbshastigheder, $T =$ Omsætningens Størrelse og $P =$ Prsniveauet.

Støttende sig til statistiske Opgørelser af meget forskellig Art, fremsætter han følgende Beregning af de Faktorer, der 1896 og 1911 var bestemmende for Prsniveauet i U. S. A. — samt Stigningen i disse i Tiden 1896—1911 (Tallene for 1896 og 1911 er i 1000 Mill. Dollars undtagen Omløbshastighederne, der udtrykker det gennemsnitlige aarlige Antal Omsætninger, og »Prsniveauet«, der svarer til Tallet 100 i 1909; Stigningen er udtrykt i Procent aarligt.)

	1896	1911	Stigning 1896—1911
Penge (M).....	0.88	1.64	4.2
Foliumidler (M^1).....	2.71	7.78	7.3
Omløbshastighed for M , (V)	18.8	20.9	0.7
— M^1 , (V^1)	36.6	49.9	2.0
Pengeudgift ($M \cdot V$).....	16	34	5.20
Checkudgift ($M^1 \cdot V^1$).....	99	388	9.6
Total Udgift = Total Omsætning ($M \cdot V + M^1 \cdot V^1 = P \cdot T$)	115	422	9.1
Omsætning (T).....	191	413	5.3
Prsniveau (P).....	60.3	102.2	3.5

Lignende Beregninger foretager han for den øvrige Verden. Fisher betragter nu hvert Led af Omsætningsligningen for at se, hvor stor Udsigt der er, til at en eller flere af dem kan falde (for Varemængdens Vedkommende stige) saa meget, at et almindeligt Prisfald vil indtræde i en følgende Periode af lignende Længde som den omtalte Prisstigning. Hvad først Guldmængden angaar, der tillige virker med mangedobbelt Kraft som Basis for Kreditten, mener man, den vil vedblive at stige stærkt; selv om Maksimumsproduktionen naas ret snart, vil Tilvæksten i Forraadet stadig føles stærkt. Den højeste Vandstand i en Sø naas ofte først en Tid efter det stærkeste Regnfald. Kreditomsætningen saavel som baade Penge- og Kreditcirkulationens Hastighed stiger stadig stærkt, selv i et Land, der er naaet saa vidt i Brugen af Kreditmidler, som U. S. A. Efterhaanden som Bankudvikling, Trafik og Storbydannelse skrider frem i den øvrige Verden, kan der ogsaa her ventes en mægtig Stigning i disse Faktorer. — At Tilvæksten i Vareproduktion og Omsætning skal stige væsentligt stærkere end hidtil, tror Irving Fisher ikke, at der er Grund til at vente; bl. a. vil Jordens aftagende Udbytte og den svagere Befolkningstilvækst virke hæmmende.

Resultatet af disse Overvejelser bliver da, at de Faktorer, der fremmer Prisstigningen, sandsynligvis ikke vil virke svagere i Fremtiden, snarere stærkere, og at man ikke kan vente, at Varemængden vil vokse i tilsvarende Grad. Irving Fisher er endog saa dristig at paastaa, at Sandsynligheden for at Priserne ikke vil stige i de næste 15 Aar er mindre end 1 %!

Der er jo ganske vist i den nyere Tid særlig fra

tysk Side gjort Indsigelse mod væsentlige Punkter af Kvantitetsteorien; men ogsaa disse Teoretikere regner med en fortsat Stigning i det lange Løb. Den opad-gaaende Bevægelse i Priserne (udover Kriser og den regelmæssige Skiften) er bleven et Led i den nuværende Tilstand, den ændres ikke, før der et eller andet Sted sker Forandringer, der kan fjerne Aarsagerne.

Fisher benytter Udsigten til en fortsat Prisstigning som et Hovedargument for at indføre sit System; dette forudsætter dog slet ikke saaledes som Bimetalsismen, at Udviklingen vil gaa i en bestemt Retning, om der ikke gribes ind. Den fortsatte Prisstigning, som Irving Fisher spaar, kan iøvrigt være nok saa tvivlsom, den Kendsgerning, at Prisniveauet hidtil — rent bortset fra de kortere Op- og Nedgangsperioder — har forandret sig betydeligt, snart i den ene, snart i den anden Retning, og det, at der ikke foreligger nogen naturlig Aarsag til, at dette skal holde op i Fremtiden, er forsaavidt tilstrækkeligt til, at der bør gøres et Arbejde for at hindre fremtidige Bevægelser i Prisniveauet.

Ulemperne ved de store Prisbevægelser er kendte nok. Ikke blot forandrer de Fordelingsforholdet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere, Kreditor og Debitor samt Producenter, Handlende og Kunder; men snart hæmmer de Foretagsomheden og snart puster de Liv i alt — ogsaa det usolide. I Arbejdsforholdet skaber de Kampe, der blot drejer sig om, hvorvidt og hvor hurtigt Lønnen skal følge Prisniveauet. Den stigende Anvendelse af Kreditforpligtelser, Tarifoverenskomster og andre Kontrakter, der lyder paa bestemte Penge-

beløb, gør, at Bevægelserne i Priseniveauet føles i stigende Grad.

Det varierende Priseniveau saa at sige fremkalder Spekulation og skaber Usoliditet i mange Forhold.

Irving Fisher tror, at den fortsatte Prisstigning har en stor Del af Skylden for Kriserne og Bølgebevægelsen i det økonomiske Liv. Spekulationen og »Opgangen« opmuntres stadig; men paa den anden Side mildnes Nedgangen og Depressionen efter Kriserne. — Prisstigningen kan undertiden sluge hele Renteindtægten. »En Tjenestepige, der for 15 Aar siden satte 100 \$ i Sparekassen og har ladet dem henstaa urørt, har nu med Rente og Rentesrente c. 150 \$; men for disse 150 \$ kan hun ikke købe mere, end hun kunde have faaet for de 100 \$, da hun for 15 Aar siden satte dem ind«.

Medens Fisher taler om, at det er Forbrugerne, Arbejderne og Rentenyderne — alle dem med faste Indtægter, der lider under den nuværende Prisstigning, gaar han derimod let henover, at Driftsherrerne baade i Landbrug og Industri samt »Forretningsverdenen« er interesseret i en fortsat Prisstigning. Selv om disse Interesser socialt langt fra opvejer Arbejder- og Konsumentinteresserne, er de politisk en Modstand, der kan blive svær at bryde.

En ret væsentlig Anke mod Statsforanstaltninger til at standse Prisbevægelsen er det, at man derved hindrer den Lettelse i Statsgældsbyrden, som Prisstigningen ellers vilde medføre. Skiftende og svingende Priser er dog i hvert Fald til Skade for næsten alle Parter, og Muligheden for, at Prisbevægelsen kan

vende sig, svækker Motiverne for at hindre en Stabilisering.

Irving Fishers Forslag gaar ud paa ved Ændringer i den Guldmængde, der gaar paa Pengeenheden, at afbalancere Bevægelser i Prisniveauet. Stiger Priserne 1%, er Guldets Købekraft sunken 1%, man maa følgelig gøre Guldtikronen 1% større, for at den kan beholde sin tidligere Købekraft.

Da det umuligt lader sig gøre ret ofte at indkalde og ommønte alle de cirkulerende Guldmønter, gøres Guldmønten til en Slags Skillemønt. Foruden Mønten: Guldtikronen, der beholder sin Vægt uforandret, regner man tillige med en »virkelig Tikrone«, svarende til den større eller mindre Guldmængde, Staten i det givne Øjeblik giver i umøntet Guld for Mønterne.

Den Guldmængde, som Regeringen giver og tager for den »virkelige« Pengeenhed, bliver ved sin Paa-virkning paa Udmøntning og Indsmeltning samt Guldimport og Guldeksport bestemmende for Prisniveauet. Dette er Hovedpunktet i Fishers Plan. Guldmønterne faar Lov at cirkulere uforandrede, og alle Betalinger i Landet sker ganske som før, idet Prisniveauet holdes konstant blot ved Ændringer i den »virkelige Tikrones« Guldmængde, d. v. s. ved Ændringer i Regeringens Guldpris. Naar Varepriserne er steget et Stykke, kan man ved at præsentere sin Guldmønt faa en noget større Mængde umøntet Guld udleveret. Falder Priserne under det Punkt, hvorpaa de stod ved Systemets Indførelse, skulde Guldmængden i Mønterne i Analogi hermed gøres mindre, end den er nu; for ikke at faa

for meget Besvær, maa man da enten afløse Mønterne med Sedler (Guldcertifikater) eller sætte Møntvægten et godt Stykke ned, saa den ikke behøver at ændres straks igen. Da Irving Fisher imidlertid venter Prisstigning, tror han ikke, man foreløbig faar Vanskeligheder i den Retning; et mindre, forbigaaende Prisfald under Udgangspunktet kan man uden stor Skade lade være med at modvirke.

Faren for Møntforfalskning, privat Fabrikation af ægte Guldmønt — Mage til Regeringens — kan tilsyneladende blive ret stor; det kan tænkes, at det Tidspunkt vil komme, hvor Prisniveauet er steget c. 25 % og Regeringen som Følge heraf har forhøjet den »virkelige« Pengeenhed med 25 %; der vil da blive en Fortjeneste af 5 Kr. paa Fabrikationen af Tyvekroner. I et stort Land som Amerika vilde et Møntværksted i Forbindelse med en Bank eller anden stor Forretning vist kunne drives med Fordel. Ved at erstatte den cirkulerende Guldmønt med Sedler vil man kunne formindske denne Fare.

Desuden gælder det for Regeringen om at hindre, at der spekuleres i Guld paa en saadan Maade, at den taber ved det. En saadan Guldspekulation kan foregaa, ved at private opkøber Guld, Dagen før Pengenes Gulddindhold sættes ned (d. v. s. at Regeringens Guldpris sættes op) og sælger det igen til Regeringen Dagen efter. Eller Spekulationen kan foretages i modsat Retning, naar Guldprisen sættes ned. Denne Fare vil Irving Fisher nu afværge ved en Slagskat paa 1 %, d. v. s. ved at der sættes en Afstand paa 1 % mellem Regeringens Køber- og Sælgerpris for Guld, samt ved den Bestemmelse, at Møntvægten (og dermed Rege-

ringens Guldpris) aldrig maa forandres mere end 1 % ved en enkelt Regulering.

For at hindre Guldspækulationer over et længere Tidsrum, hvor Guldprisen kan stige mere end den ene %, bestemmes det tillige, at Stigningen ikke maa være mere end f. Eks. 1 % i et Kvartal eller 4 % aarlig, d. v. s. at den ikke maa være stor nok til at dække Rente og Risiko ved Spækulationen. Professor Davidson ¹⁾ indvender herimod, at Banker, der alligevel skal holde en Guldreserve, som enten kan bestaa af Guld-mønt eller umøntet Guld, intet Rentetab lider, hvis de køber Guldbarrer for Mønt, naar de venter Stigning i Guldprisen, og sælger dem igen, naar de i Løbet af et noget længere Tidsrum er steget med mere end den ene Procent Slagskat. Netop det, at der er sat Grænser for Guldprisens Stigning ved en enkelt Regulering, kan gøre den nævnte Spækulation ret sikker i de Tilfælde, hvor Prisniveauet har faaet et større Forspring, som Pengene skal have Tid til at indhente. I hvert Fald, Seddelbankerne maa dog ved Banklovgivningen kunne hindres i sligt.

Ved de nævnte Sikkerhedsbestemmelser kan Regeringen i Almindelighed dække sig mod Tab paa Grund af Guldspækulation; at der alligevel kan spekuleres i Guld paa det aabne Marked, taber den intet ved. Irving Fisher mener tværtimod, det er gavnligt; Prisovergangene bliver jævne, fordi Folk regner med Pengereguleringerne, allerede før de foretages.

Udover den ene Procents Slagskat (»Brassage«) mellem Regeringens Udmøntnings- og Indløsningspris

¹⁾ Ekonomisk Tidsskrift 1913, Nr. 3.

for Guldmønt bliver der, naar Priserne er steget, en Afstand — en anden Art Slagskat (»Seignorage«) — mellem den Vægt Guld i Barrer, Regeringen giver for sine Mønter (d. v. s. den »virkelige« Pengeenhed), og de cirkulerende Guldmønters konstante Vægt. Da man, for at faa udmøntet, maa indlevere Pengenes fulde Vægt i Guld, faar Regeringen fuld Dækning for de ny større Penge, den udsteder. Men Davidson gør opmærksom paa, at der ikke haves saadan fuldstændig Dækning for de tidligere udstedte Guldmønter, der nu er bleve for smaa.

Pengereguleringen tænkes foretaget maanedsviis — eller maaske kvartalsviis — paa Grundlag af Indexnumbers. Ingen politisk Indflydelse eller Vilkaarlighed fra Regeringens Side maa være mulig. Reguleringen skal derfor ske rent automatisk.

Lader Systemet sig iøvrigt gennemføre, vil det store Publikum ikke mærke noget til Reguleringerne. Det vil kun nyde godt af det fastere Prisniveau. Derimod maa Forretningsverdenen og Handelen med Udlandet nødvendig faa Besvær af Systemet. Fisher mener, at i det Land, der gennemfører Systemet, vil Fordelene være overvejende; og Genen for de andre Lande vil kun være en yderligere Opfordring for dem til ogsaa at indføre Systemet. Helst skal Systemet have international Gyldighed; men Fisher mener dog, at det ogsaa kan indføres alene i et enkelt stort Land som de Forenede Stater.

Den præcise, mekaniske Maade, hvorpaa Irving Fisher tænker sig, at hans System vil virke, forudsætter, at Kvantitetsteorien er ubetinget rigtig. En Prisstigning paa 1% skal fjernes ved at Guldpengenes Vægt forøges med 1%. Baade Pengemængde og Kreditmidlernes Mængde skal herved formindskes 1%, — uden at denne Formindskelse i Mængde skal forøge Omløbshastighederne! Dette synes utroligt! — Virkningen af Fishers Regulering skal indtræde paa følgende Maade: Udmøntningen standser midlertidigt; den billigere Guldpris gør det mere fordelagtigt at eksportere Guld; Vareimporten vil fremmes, — Eksporten hæmmes; det derved foraarsagede Fald i Prisen paa Landets internationale Varer skal saa brede sig videre til samtlige Priser i Landet. — Omvendt naar Priserne er faldne, da skal den større Udmøntning og Guldimporten føre Priserne op igen til det tidligere Niveau. Saa stor Virkning kan dog vist ikke ventes af Pengereguleringerne. Ialtfald vil det tage Tid, inden Virkningen indtræder. At Guldudmøntningen standses selv for længere Tid, vil ikke altid være af afgørende Betydning; f. Eks. kan en Stigning i Arbejdslønnen for mange, store Fag saa afgjort kræve større Penge-cirkulation, at en lille Indskrænkning i Mængden af Guldmønter vil blive væsentlig opvejet ved større Omløbshastighed og maaske lidt større Kreditomsætning. Virkningen paa Priseniveauet gennem Eksport og Import vil blive ret ufuldstændig; Prisforholdet mellem de enkelte Varer vil ændres; nogle Klasser vil vinde, andre vil tabe. Systemets Virkning synes mest utvivlsom overfor en af den stigende Guldproduktion foraarsaget Prisstigning; her rammer Regeringens Guldprispolitik

direkte, idet Guldudmøntningen i det paagældende Land standses.

Argumentet mod Kvantitetsteorien, at Detailpriserne er mindre bevægelige, og at Sædvanepriiser og faste Takster spiller saa stor en Rolle, rammer ikke Irving Fishers System. De mange ubevægelige Priser, Lønsatser o. s. v. er Hindringer imod, at Pengemængden kan bevæge Priserne; men de hindrer ikke et System, der skal gøre Priserne uforanderlige — tværtimod! Er det ved Reguleringerne blot muligt at paavirke Engrospriserne, vil man tillige derigennem indvirke paa alle de faste Indtægters Købekraft. Virker Reguleringen nogenlunde hurtigt, og faar Udslaget fra det gamle Niveau ikke Tid til at blive alt for stort, forbliver Detailpriserne stadig uforandrede. Den stigende Detailavance er iøvrigt en af de »andre Aarsager« til Livets stigende Dyrhed, Irving Fishers System ikke giver sig ud for at kunne fjerne. Hans System gaar kun ud paa at stabilisere Pengenes Købekraft; hvorledes Pengeindtægten fordeles, samt om Produktionens Størrelse kan holde Skridt med Befolkningens Vækst, er andre Spørgsmaal, der ligger udenfor. — Nogle bebrejder dog hans Pengereguleringssystem, at det ogsaa modvirker Prisbevægelser, der skyldes »Omsætningsligningens Vareside«. De faste Pengeindtægters Købekraft gøres uafhængig af Forandringer i Produktionens Omkostninger. Hvad der her er teoretisk rigtigt, er ikke saa let at afgøre; noget taler for, at ogsaa de fastlønnede skal nyde godt af, at hele Produktionen bliver billigere — eller bære en Del af Byrden, hvis den bliver dyrere; men det er maaske dog alligevel rigtigst, naar man vil gøre Værdimaalet konstant, at gøre dette saa

fuldstændigt som muligt ved saa vidt gørligt at fikseren den Varemængde, man skal kunne faa til enhver Tid for sin Tikrone. For den praktiske Gennemførelse vil det ubetinget være lettest at behandle alle Aarsager ens, d. v. s. som Fisher gør, foretage samme Reguleringer ved Hjælp af Pengene for at modvirke Prisbevægelser, enten disse skyldes den ene eller den anden Aarsag.

Irving Fisher indrømmer, at hvis hans System indføres i samtlige Lande, vil Pengereguleringerne hæmmes noget, ved at Guldværdien giver efter. Naar f. Eks. Regeringerne paa Grund af Prisstigning sætter deres Guldpris ned (gør den »virkelige« Pengeenhed større), trykkes selve Guldets Værdi noget, saa der maa endnu mere Guld i Pengene, for at opveje Prisstigningen. Udmøntningen standses ikke tilstrækkeligt, og der er ingen andre Lande at sende Guld til.

Prisreguleringerne vil, baade paa Grund af dette Forhold og paa Grund af Kvantitetsteoriens begrænsede Gyldighed, kun virke delvis efter deres Formaal; men de vil dog give et Stød i den rigtige Retning. Erfaringen vil saa maaske vise, hvormeget man skal forstærke Reguleringerne for helt at opveje Prisbevægelsen.

Irving Fisher paastaar, at under hans System vil Gullet stadig være Basis for Pengene, skønt Pengeværdien er løsreven fra Bevægelser i Guldets Værdi. Dette er ikke helt urigtigt, bl. a. viser det sig i den uheldige Omstændighed, at Verdenssamfundet ogsaa under Irving Fishers System maa betale Guldproduktionens Omkostninger; foretager man et saa radikalt Skridt, som Fisher ønsker, burde man tillige fjerne denne store Fejl ved det nuværende Pengesystem.

Hvis Priserne stiger betydeligt, vil Fishers Plan dog føre til væsentlige Besparelser af Guld i Cirkulationen og følgelig mindre Slid paa Mønterne; Guldproduktionen vil antagelig bremses en Del.

Reguleringen skal ske rent automatisk efter officielle Indexnumbers. Naar der medtages mange Varepriser, mener Fisher, at der kun bliver meget ringe Sandsynlighed for, at Regeringsmyndigheder eller andre med Fordel kan paavirke Prisbestemmelsen. Vilkaarlighed og Usikkerhed kan dog ikke undgaas, naar visse Varers Karakter i Tidens Løb er ændret, ny Kvaliteter dukker op, eller gamle udgaar af Forbruget — eller naar de forskellige Varers Betydning for Omsætningen ændres. I saadanne Tilfælde er det nødvendigt at anvende Skøn i Fortolkningen eller eventuelt ændre Reglementet for Beregningen; hvis et eller flere Landes Pengesystem hviler paa Indexnumbers, bliver dette naturligvis en ret alvorlig Sag.

Forsaavidt man mener, at det afgørende er, at Pengenes Købekraft i Forbruget holdes konstant, var der Aarsag til at lægge Udgiften til et Standardforbrug til Grund for Indexberegningen. Forskydninger i Forbruget vilde ligesom Forskydningerne i Omsætningen volde Vanskelighed. Ved at holde sig til Engrospriserne opnaar man den Fordel, at man kan haabe paa, at Reguleringerne vil virke, før Prisbevægelsen naar Detailpriserne, hvad der baade er det afgørende og Betingelsen for, at Reguleringen i det hele skal virke.

Fastsættelsen af internationale Indexnumbers til Brug for en international Pengeregulering bliver særlig vanskelig. Omsætning og Forbrug er ganske forskelligt sammensat i de forskellige Lande, og Pris-

erne for mange Varer samt det hele Prisniveau og dets Bevægelser følges langt fra helt. Man maatte maaske helst ved Indexberegningen holde sig udelukkende til de i særlig Grad internationale Varers Engrospriser. Kunde man modvirke de ved Guldproduktionen og andre fælles Aarsager hidførte Bevægelser heri, vilde man derved i betydelig Grad kunne modvirke de nogenlunde parallelt foregaaende Bevægelser inden for de enkelte Lande. — Modstandere at Kvantitetsteorien kunde maaske indvende mod Muligheden af saadanne internationale Prispaaavirkninger, at internationale Prisbevægelser som oftest støder paa Modstand i de mange sædvanemæssigt og paa andre Maader konstante Priser i de enkelte Lande; men nogen saadan Hindring møder man ikke her, hvor den internationale Faktor netop medvirker til at holde Prisniveauet uforandret.

Blandt andet for at faa konstateret, i hvilken Grad Priser og Prisbevægelser i de forskellige Lande følges ad, foreslaar Fisher en international Kommission nedsat (»An International Comm. on the Cost of Living«). Et saadant Forslag synes at have vundet stor Tilslutning i Amerika. Foruden at behandle international Pris-, Forbrugs- og Lønstatistik, som Fisher ønsker gjort mere ensartet, skulde Kommissionen undersøge Aarsagerne til Livets stigende Dyrhed samt drøfte mulige Midler herimod. Irving Fisher mener, at der ogsaa er andre Aarsager end Pengene til de stigende Priser, samt at nogle af disse lader sig bekæmpe med andre Midler (Trusterne og Toldnedsættelser i U. S. A.); men han tror tillige, at man nu i de enkelte Lande er alt for ivrig efter at skyde Skylden paa sin nærmeste

Nabo: Lovgivningen, Trusterne, Børsen, Detailhandlerne eller Arbejderne, saa man rent overser de store fælles Aarsager. Selv om en international Kommission ikke er det rette, peger Forslaget herom i en god Retning. Prisstigningen har nu varet saa længe og har været saa stor, at den maa vække Eftertanke, ligesom Prisfaldet gjorde i sin Tid; og da der ikke ses nogen Grund til, at Ondet — det bevægelige og skiftende Prisniveau — skal forsvinde af sig selv, er der al Grund til at raadslaa om mulige Udveje. Maalet med Fishers Forslag er saa rigtigt og betydningsfuldt, at det nok kan betale sig at sætte et stort Arbejde ind paa at naa henimod det. Hans eget Forslag synes paa ingen Maade ideelt. Lader der sig, trods de store tekniske Vanskeligheder, gennemføre et System i Lighed med Irving Fishers, f. Eks. i et stort Land som Amerika, vil det altid være en Begyndelse, — et ingenlunde farefrit Forsøg, der muligvis kan blive det første Skridt mod en afgørende Reform af samtlige Landes Pengesystem. Tiden da et internationalt stabilt Pengesystem — helst et rent Papirspengesystem — kan afløse det nuværende, ligger antageligt meget fjernt, om det i det hele taget naas nogensinde. Men man skal ikke opgive Reformer i den Retning, Irving Fisher ønsker, fordi man ikke kan naa noget ideelt. Alle den Slags Indgreb medfører Besvær og Interesses modsætning; og meget maa afgøres ved Skøn. Det gælder blot om, at man kan finde et System, der er bedre end det, vi nu regner for det »naturlige«; naar blot den menneskelige Fejl og Vilkaarlighed bliver mindre end »Naturens«, kan en saadan Reform betale sig.